

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

УДК 354.21:336.457

Гребенюк М. В. – кандидат юридичних наук, доцент, керівник Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО України, м. Київ;

Лук'янець Р. В. – кандидат наук з державного управління, старший науковий співробітник Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО України, м. Київ

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ КРИПТОВАЛЮТ: ДОСВІД ЄС

Досліджено особливості використання в ЄС інноваційних технологій розрахунків, зокрема криптовалют. Доведено, що цей платіжний інструмент у сучасних умовах розвитку комп'ютерних технологій активно проникає в повсякденне життя людей. Розкрито сутність найпоширенішої сучасної цифрової валюти – біткоїна.

Ключові слова: криптовалюта, біткоїн, майнінг, правовий режим, цифрова (віртуальна) валюта, електронні платежі.

На сьогодні існує понад тисячу різних криптовалют, найпоширенішою з яких є біткоїн. Обіг цифрових валют не контролюють ні уряди держав, ні банківські установи. Принципи, на основі яких функціонує криптовалюта, дають змогу здійснювати децентралізовані, безпечні й анонімні транзакції через мережу Інтернет в усьому світі, а також укладати смарт-контракти, що пов'язано з використанням технологічної системи Blockchain, яка фіксує відповідні операції з цифровими валютами в публічній цифровій книзі. Система Blockchain ґрунтується на законах математики, що виключають будь-які корупційні ризики. Завдяки цьому криптовалюта є надійною та захищеною від будь-яких підробок.

Використання криптовалют передусім оптимізує здійснення операцій у платіжній системі, проте активне застосування цих цифрових валют, окрім потенційних вигод, зумовлює також виникнення певних ризиків у сферах безпеки, захисту прав споживачів і запобігання вчиненню фінансових злочинів. Саме тому на сьогодні світові юридичні, правоохоронні, податкові та інші органи влади намагаються пояснити, яким чином використання криптовалют може здійснюватись в межах сучасних законів та чи взагалі має такий вид цифрової валюти юридичне право на існування.

Питання правового режиму криптовалют є новим науковим напрямом не лише на національному, а й на міжнародному рівнях. Загальні аспекти обігу криптовалют досліджували у своїх наукових працях такі фахівці-економісти, як О. Галицький, Є. Галушка, О. Григоревська, А. Колдовський, О. Мороз, Е. Молчанова, А. Полчанова, Ю. Солодковський, К. Чернега. У юридичній науці правовий режим криптовалют вивчали: С. Верланов, А. Гаркуша, І. Доронін, Л. Нікітіна, А. Проценко та інші вчені. Проте в сучасній науковій літературі бракує монографічних досліджень, присвячених вивченню правового регулювання обігу криптовалют у ЄС, що зумовлює актуальність подальших наукових пошуків у цій сфері.

Сьогодні найбільш відома криптовалюта біткоїн набуває дедалі більшої популярності не лише в мережі Інтернет, а й у реальному світі, адже її юридично не визнано розрахунковою одиницею, до якої можна застосовувати податкове законодавство. Для централізації криптовалют необхідно, щоб 99 % користувачів та власників криптовалют і токенів погодилися з певними правилами та почали їх виконувати. Досвід засвідчує, що запровадження нових правил на ринку криптовалют автоматично призводить до появи їх нових видів. Так, у серпні 2017 року біткоїн розділився на дві самостійні криптовалюти: біткоїн (Bitcoin) та біткоїн кеш (Bitcoin Cash).

Цифрові гроші, зокрема біткоїн, дуже схожі на текстові файли. Відповідні транзакції відбуваються у форматі розсилки електронної пошти, тому для здійснення операції необхідно знати лише номер електронного гаманця. Таким чином, позитивними ознаками цієї валюти є: анонімність і швидкість транзакцій, суттєве спрощення фінансових операцій, відсутність єдиного власника, децентралізація тощо.

Проте в цій сфері існують і негативні тенденції. По-перше, курс біткоїна може змінюватися декілька разів на день. По-друге, останнім часом криптовалюта помітно втратила довіру населення, оскільки непоодинокими стали випадки блокування роботи біткоїн-бірж хакерами. По-третє, анонімний характер криптовалют призводить до неможливості повернення втраченої криптовалюти. Так, за даними «The Guardian», ще 2013 року Джеймс Хауелс став героєм заголовків у 3MI, загубивши свій жорсткий диск, на якому зберігалися дані про 7500 біткоїнів. Програміст так і не зміг довести, що саме він є власником утраченої криптовалюти [1]. Утрата власного секретного ключа від електронного гаманця також унеможлиблює його відновлення, оскільки діє принцип анонімності власника криптовалют.

На сьогодні біткоїн також є сприятливим засобом платежу для правопорушників. На чорному ринку вони використовують криптовалюту для купівлі наркотиків, підроблених документів, а також придбання зброї та боеприпасів [2, с. 619]. Так, у першій половині 2017 року в межах боротьби з корупцією влада Болгарії конфіскувала біткоїн-гаманці в правопорушників. Вилучений мільярдний капітал надав можливість частково погасити державний борг країни.

Глава Національного банку Австрії запропонував запровадити більш жорсткі умови регулювання обігу зазначеної криптовалюти, оскільки операції з нею мають обкладатися податком, а також підлягати правовому врегулюванню. Основною причиною для такої пропозиції є пріоритетність боротьби з відмиванням грошей, адже біткоїн може слугувати інструментом ухилення від сплати податків.

Більшість країн світу в умовах тотального дефіциту бюджету намагаються контролювати фінанси своїх громадян, з огляду на що в деяких країнах обіг криптовалюти офіційно заборонений. Проте окремі держави стимулюють використання як платіжного засобу саме криптовалют. Так, острівна держава Вануату запровадила програму надання свого громадянства в обмін на біткоїни: для того, щоб отримати паспорт цієї республіки, необхідно сплатити в біткоїнах 200 тис. доларів США за курсом, що діє на день укладання угоди [3].

Ураховуючи масштаби й аудиторію користувачів і власників криптовалют у світі, хакери постійно розробляють інноваційні методики злочинної діяльності та шахрайські схеми використання криптовалют, до яких належать: поширення вірусів; викрадення

електронного гаманця; використання кодів і чужих браузерів для прихованого майнінгу криптовалют; установлення на комп'ютери спеціального шкідливого програмного обладнання, яке без відома користувача ПК бере участь у видобуванні криптовалют, тощо. Окремі злочинні угруповання хакерів навіть влаштовують спеціальні масштабні кібератаки, вимагаючи задля збагачення викуп у біткоїнах. Таким чином, розвиток індустрії криптовалют відкриває для кіберзлочинців нові потенційні можливості, практичне впровадження яких потребує використання відповідного обладнання та програмного забезпечення, а власники цієї криптовалюти разом із представниками ІТ-середовища мають забезпечити повноцінне функціонування ринку криптовалют і надійне зберігання своїх заощаджень.

Виникнення таких загроз зумовило необхідність консолідації зусиль правоохоронних органів ЄС з метою впровадження заходів, спрямованих на запобігання та протидію кіберзлочинності. Так, у 2016 році Європол розробив програму боротьби з кіберзлочинцями під кодовою назвою «CryptoWall». Практична реалізація цієї програми дала змогу викрити декілька організованих злочинних угруповань, що спеціалізувалися на зломах великих біткоїн-гаманців у ЄС. Результати проведених заходів продемонстрували, що обраний державною владою підхід виявився більш ніж ефективним – замість звичної тактики дешифрування трафіку та деанонізації користувачів криптовалюти було використано неочікувану для злочинців тактику професійної розвідки та впровадження в злочинне середовище під прикриттям працівників правоохоронних органів [4].

Остаточню обіг криптовалют у ЄС донині не врегульовано, з огляду на що уряди європейських держав ініціюють здійснення правового регулювання її обігу, оскільки невизначений правовий режим у зазначеній сфері формує підґрунтя для спекуляцій, використання її в злочинних інтересах терористами, наркоторівцями й особами, які ухиляються від сплати податків. Водночас у сучасних умовах жоден з органів ЄС не схвалив спеціальних регулюючих норм щодо обігу криптовалют. Практичний аспект їх упровадження поза межами правового поля свідчить про наявність сприятливих умов для поширення криптовалют як інноваційного фінансового інструменту.

Наприклад, у Польщі існує понад 100 пунктів, де приймають цифрову валюту: за допомогою мобільного додатка або

біткоїномата можна поповнити рахунок мобільного телефону, заплатити за їжу в кафе, придбати книги в антикварному салоні у Варшаві тощо. У Празі відкрилася кав'ярня, де до оплати приймають винятково біткоїни, для чого використовують спеціальну карту клієнта, гроші на яку переказують за допомогою спеціального автомата. У Німеччині з'явилися комбіновані банкомати, які можуть використовуватися для здійснення традиційних банківських і криптовалютних платежів. Загалом можна констатувати, що в Європі постійно збільшується кількість закладів, у яких можна розрахуватися криптовалютою.

Досить оригінальним є майнінг криптовалют у Нідерландах: останнім часом у Голландії експериментально використовують інноваційну методику майнінгу криптовалют за допомогою людського тепла. Так, учені Інституту старіння людини в Нідерландах розробили спеціальний корпус-костюм, який дає змогу накопичувати людське тепло та перетворювати його на електроенергію. Як зазначають експерти, людське тіло в стані спокою здатне виробляти 100 Вт зайвого тепла, а корпус-костюм дає змогу використовувати термоелектричні генератори для збору різниці температур між людським тілом та навколишнім середовищем і згодом перетворює його на корисну електроенергію, яка потім у процесі трансформації надходить на комп'ютер, який, своєю чергою, виробляє криптовалюту. За час реалізації проекту науковцям вдалося здобути понад 16,5 тис. одиниць різних криптовалют, серед яких: верткоїн, деш, етереум, старткоїн, лайткоїн тощо [5].

У сучасних умовах у європейських країнах послугуються не терміном «криптовалюта», а винятково категорією «віртуальна валюта». Фінансові регулятори ЄС постійно прагнуть впливати не лише на криптовалюту, а й на готівкові гроші, обмежуючи розмір максимального готівкового платежу. Так, 23 січня 2017 року з метою боротьби з тероризмом, у тому числі кібертероризмом, Європейська комісія оприлюднила пропозицію про запровадження контролю за готівковими розрахунками на території країн – членів ЄС.

Влада ЄС також має на меті регулювати обіг зазначеної криптовалюти, оскільки вважає, що цифрові валюти й масштаби їх поширення певним чином сприяють відмиванню грошей і фінансуванню міжнародної організованої злочинності. Так, у 2012 році Європейський центральний Банк уперше підготував

доповідь про схеми цифрових валют, у якій було розглянуто систему такої валюти, як біткоїн, зокрема проаналізовано її легальний статус у європейському законодавстві [6]. В оприлюднених матеріалах ішлося про неможливість урегулювання криптовалюти в межах діяльності європейської банківської системи, а біткоїн, власне, визначали як конвертовану децентралізовану валюту віртуального типу [7, с. 21].

Уже в 2014 році Європейський центральний банк визнав, що електронна валюта, навіть за умов мінімального впливу на економіку, становить суттєві ризики для користувачів з огляду на те, що більшість із них не можуть з'ясувати природу процесів на ринку криптовалют. Згодом Єврокомісія виступила з пропозицією встановити додаткові правила регулювання діяльності провайдерів електронних гаманців криптовалюти й функціонування відповідних електронних бірж [8].

У 2015 році в ЄС починає формуватися правозастосовна практика з питань правового режиму криптовалют. Так, Європейський суд справедливості в результаті розгляду звернення в спорі між Девідом Хедквістом та податковою службою Швеції ухвалив рішення в справі C-264/14 від 22 жовтня 2015 року, у якому йшлося, що біткоїн є не товаром, а виключно валютою – платіжним засобом. Рішення, яке схвалив суд, слід вважати революційним, адже воно стало першим кроком у забезпеченні цій криптовалюті майбутнього як альтернативи національним валютам. У судовому порядку біткоїн було визнано повноцінним платіжним засобом, операції з яким не підлягають оподаткуванню. Отже, Європейський суд як вища судова інстанція ЄС уперше в історії існування європейського співтовариства своїм рішенням визначив біткоїн на одному рівні з традиційними валютами. Подальша практична реалізація цього рішення зумовила звільнення криптовалют від оподаткування на додану вартість. Таким чином, саме це прогресивне рішення посилило позиції біткоїна, усунувши загрозу надмірного його оподаткування. Це слугувало вихідною позицією у вирішенні питання щодо правового режиму криптовалют у ЄС.

Нормативно визначено, що кожна держава ЄС може мати свою позицію щодо правового режиму цієї криптовалюти (валюта або товар). Так, податкові органи Великої Британії вважають біткоїн валютою. Натомість у Швеції його визначено як

товар, у зв'язку з чим він має оподатковуватися. У Болгарії цифрова валюта є фінансовим інструментом та оподатковується відповідно до вимог національного законодавства. Австрія розглядає криптовалюту як актив нематеріального походження, а її майнінг визнано операційною діяльністю. У Швейцарії криптовалюту розглядають як іноземну валюту, а на операції з нею не нараховують ПДВ. Тут такі операції не потребують спеціальних дозволів, проте окремі види діяльності, пов'язані з ними, включаючи придбання та продаж біткоїнів, на комерційній основі підлягають обов'язковому ліцензуванню [9].

У Фінляндії біткоїн розглядають як фінансовий інструмент, а не як актив. Податкова служба цієї країни розробила інструкцію щодо оподаткування криптовалют. Так, придбання товарів за біткоїни або конвертація біткоїнів у реальну валюту передбачає обов'язковість сплати ПДВ. Згідно з фінським законодавством, здобуті внаслідок майнінгу біткоїни вважають заробітком. У 2014 році в Іспанії законодавчо було визначено, що криптовалюта є електронним засобом платежу, проте лише у сфері ігрного бізнесу. Причому в цій країні криптовалютні операції звільняються від будь-якого оподаткування. Бельгія регулює сферу криптовалют так само, як і електронні гроші. Водночас у таких країнах ЄС, як Італія, Норвегія, Греція, Латвія, Португалія, правовий режим криптовалют загалом усе ще остаточно не визначено. Уряд Республіки Мальта у квітні 2017 року схвалив Blockchain-стратегію, оголосивши створення робочої групи, яка займатиметься розробкою дорожньої карти щодо використання сучасних цифрових технологій. З огляду на це, Уряд Мальти здійснює також інституційне забезпечення створення нового регуляторного органу, основною метою діяльності якого буде використання технологій відповідно до правової бази, що в перспективі дасть змогу сформулювати ідеальну екосистему для тих, хто бажає вкладати кошти в технологію Blockchain [9].

Ураховуючи тенденції та масштаби активізації обігу зазначеної криптовалюти у світі, 2014 року Європейський центральний банк оприлюднив власну позицію щодо цього питання. Відповідно до рішення головного фінансового регулятора ЄС, біткоїн є конвертованою децентралізованою віртуальною валютою. Натомість пряме регулювання обігу криптовалют тут відсутнє, адже європейським банківським

установам рекомендовано не здійснювати операції з використанням криптовалют доти, доки не буде встановлено режим відповідного регулювання. Така позиція ЄС стосовно невизначеності правового режиму криптовалют пояснюється побоюванням європейської спільноти (на тлі активного впровадження та обігу зазначеної валюти) зробити поступальні кроки, що можуть спричинити загрозливі наслідки для всієї банківської системи.

У вересні 2017 року президент Європейського центрального банку анонсував позицію цієї структури щодо обігу криптовалют у ЄС, згідно з якою в Єврозоні запроваджено заборону для кожної країни, що входить до складу ЄС, створювати власну національну криптовалюту з метою уникнення будь-якої конкуренції євро як основної валюти в межах юрисдикції ЄС. Така заборона стосується й політики Уряду Естонії, який у серпні 2017 року представив власний проект упровадження національної криптовалюти Estcoin. Проте альтернативою цього рішення ЄС є інший механізм, який передбачає можливе використання національної криптовалюти шляхом домовленостей у межах розвитку державно-приватного партнерства.

Водночас Центробанк ЄС вивчає також можливість запровадження правових обмежень щодо обігу криптовалют відповідно до Плану Європейського Парламенту щодо посилення цифрового валютного регулювання в ЄС. Для цього ЄС планував здійснити перегляд існуючих правил щодо боротьби з відмиванням здобутих незаконним шляхом грошей (Четверта AML директива ЄС). У 2017 році до цієї Директиви ЄС з метою зниження ризиків, пов'язаних із використанням криптовалюти, було внесено зміни, відповідно до яких провайдери криптовалютних сервісів і платформ віртуальних валют мають застосовувати такі самі вимоги щодо ідентифікації клієнтів та відстеження підозрілих операцій, як і банки й інші фінансові установи в ЄС. Нові правила регулювання операцій з біткоїном, закріплені в Директиві, було схвалено попри викладену в останній доповіді Європолу позицію про нівелювання ролі криптовалюти з метою фінансування тероризму, оскільки причиною небажання злочинців користуватися системою цієї валюти є надмірний ризик миттєвої втрати своїх накопичень. Водночас висока волатильність цієї валюти привертає увагу інвесторів і спекулянтів у сфері цього

бізнесу. Система Blockchain дає змогу виявляти випадки корупції, незаконних фінансових операцій. Це можливо завдяки особливостям роботи системи Blockchain: усі транзакції та учасники фінансових процедур фіксуються в так званій великій спільній бухгалтерській книзі, що дає змогу відстежувати злочинців і своєчасно їх викривати.

Наявні проблеми в цифровій економіці та сприятливі умови для відмивання коштів змусили на початку 2017 року Інтерпол, Європол, Базельський інститут, Катарський Національний фонд і Комітет ЄС провести першу глобальну конференцію в м. Доха (ОАЕ) з метою викорінення злочинності у сфері цифрової економіки, об'єднання зусиль у боротьбі з фінансуванням терористичної діяльності та фінансовими потоками незаконного характеру. Серед 400 учасників конференції були представники правоохоронних органів, міжнародних і транснаціональних інститутів фінансової сфери, а також бізнес-сектору із 60-ти різних країн. Під час конференції фахівці й аналітики спрогнозували ситуацію щодо популяризації криптовалют: «У 2018 році загальний капітал криптовалютного глобального ринку становитиме 50 млрд доларів США». Основні тези цього заходу такі: «криптоспільство сприймає електронну валюту, і головне місце посідає саме біткоїн як вигідний для бізнесу засіб спекуляції або актив»; «організований злочинний світ сприймає криптовалюту як найбільш зручний засіб переведення в готівку або платежу за надані послуги або придбаний товар». Причому, попри прихильність до криптовалют, кіберзлочинці мають намір згодом зовсім відмовитися від користування цією валютою, хоча статистика свідчить, що 95 % їх обігу припадає саме на цю фінансову систему. У 2016 році від загального річного обігу вказаної криптовалюти (12 млрд доларів США) 3 млрд було використано злочинними угрупованнями [3].

Також 21 лютого 2017 року юристи з Axon Partners та криптовалютної консалтингової компанії ForkLog Research здійснили незалежне дослідження про правове регулювання криптовалют та криптовалютного бізнесу в низці країн світу, зокрема країнах ЄС. Дослідники зазначили, що здебільшого криптовалютою вільно послуговуються як фізичні, так і юридичні особи. Причому окремі держави ввели криптовалюту в цивільно-правовий обіг [10].

Проте на сьогодні бракує єдиного концептуального рішення щодо правового режиму біткоїна в ЄС. Її анонімність, формат неконтрольованості перебувають під пильною увагою політикуму багатьох країн ЄС, зокрема депутатів Європарламенту. У перспективних планах європейського співтовариства анонсовано створення бази власників біткоїнів як превентивний захід у межах комплексної боротьби з міжнародною злочинністю, фінансуванням тероризму та відмиванням брудних грошей.

Уряди переважної більшості європейських країн підтверджують необхідність прискорення регулювання обігу цієї валюти на тлі зростання загроз і ризиків, пов'язаних із тим, що найбільш популярну цифрову валюту у світі активно використовують міжнародні злочинні угруповання для відмивання грошей, наркоторгівлі та тероризму. У зв'язку з цим депутати Європарламенту запропонували прискорити створення єдиного реєстру осіб, які користуються біткоїнами, з метою запровадження контролю за складними криптовалютними процесами та їх учасниками. Очікується, що цей реєстр буде наповнюватися ідентифікованими особами, які хоча б один раз користувалися послугами електронних бірж, одержували криптовалюту або інвестували в неї.

Крім цього, було запропоновано впровадити жорсткі заходи контролю за діяльністю криптовалютних бірж та зобов'язати їх повідомляти про підозрілі операції з переказу грошей. Для запровадження спрощеного контролю запропоновано ввести для кожного електронного гаманця універсальний ідентифікатор, прив'язаний до певної особи, що дасть змогу правоохоронним органам, які матимуть доступ до цієї бази, отримувати інформацію з метою запобігання кіберзлочинності. Також у перспективі планується контролювати обмінні онлайн-платформи біткоїна та інших криптовалют, запровадити обмеження використання prepaid-карт для розрахунків, що одночасно передбачає абсолютний доступ для правоохоронних органів до банківських реєстрів тощо [11].

Формально біткоїн не є законним засобом платежу, проте функціонально прирівняти до реальних грошей його можна. Більшість європейських держав мають сприятливі умови для регулювання криптовалют та усвідомлюють, що новий клас активів не можна недооцінювати, оскільки він має всі шанси стати невід'ємною частиною світової цифрової економіки.

У переважній більшості країн ЄС на національному рівні отримала схвалення позиція, згідно з якою криптовалюти визнано саме цифровими активами та фінансовими інструментами, а іноді – товаром. Це, відповідно, зумовлює необхідність визначення компетенції уповноважених державних органів, які мають здійснювати регулювання обігу криптовалют з урахуванням нових розробок і сучасних технологій.

Найбільш проблемним питанням у ЄС донині залишається унормування оподаткування криптовалют, зокрема біткоїна. Держави-члени ЄС з метою належної правової регламентації схвалюють власні нормативно-правові акти для визначення механізму оподаткування криптовалют. У цьому контексті держави – члени ЄС за вибором системи оподаткування криптовалют можна схематично розділити на три групи. Перша група держав запровадила порядок обов'язкового справляння податку на додану вартість із кожної операції з криптовалютами. Друга група країн ЄС звільнила криптовалюти від оподаткування, а третя – законодавчо не визначилася щодо необхідності здійснення правового регулювання криптовалют та умов їх оподаткування.

Таким чином, на сьогодні в Євросоюзі відсутня єдина позиція щодо правового режиму криптовалют, що вимагає активізації зусиль представників політиків країн-членів ЄС з метою прискорення схвалення відповідної директиви, покликаної врегулювати всі особливості правового режиму й обігу криптовалют.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Missing: hard drive containing Bitcoins worth £4m in Newport landfill site [Electronic resource] // The Guardian. – 2013. – No. 27. – Access mode: <https://www.theguardian.com/technology/2013/nov/27/hard-drive-bitcoin-landfill-site>. – Title from the screen.
2. Witold Srokosz, Tomasz KopyŹciaŹski. Legal and economic analysis of the cryptocurrencies impact on the financial system stability [Electronic resource] // Journal of Teaching and Education. – P. 619–627. – Access mode: <http://www.universitypublications.net/jte/0402/pdf/F5N180.pdf>. – Title from the screen.
3. Vanuatu denies it will accept Bitcoin for its \$ 200 000 citizenship program [Electronic resource] // Business Insider. – 2017. – 27 Oct. – Access mode: <http://www.businessinsider.com/vanuatu-accepts-bitcoin-for-citizenship-payment-2017-10>. – Title from the screen.
4. Как блокчейн и криптовалюта связаны с криминалом? [Электронный ресурс] // Media-IT Journal. – 2017. – Режим доступа: https://bitjournal.media/19-08-2017/blokchejn_kriptoalyuta_i_kriminal/. – Загл. с экрана.

5. У Нідерландах добувають криптовалюту за допомогою людського тепла [Електронний ресурс] // Інформаційне агентство УНІАН. – 2018. – 5 січ. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/science/2333048-u-niderlandah-dobuvayut-kriptovalyutu-za-dopomogoyu-lyudskogo-tepla.html>. – Назва з екрана.
6. European Central Bank, Virtual Currency Schemes [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes-201210en.pdf>. – Title from the screen.
7. Кузнецов В. А. О подходах в международном регулировании криптовалют (bitcoin) в отдельных иностранных юрисдикциях : информ.-аналит. материалы / В. А. Кузнецов, А. В. Якубов // Деньги и кредит. – 2016. – № 3. – С. 20–29.
8. Правовое регулирование операций с криптовалютами в Европейском Союзе [Электронный ресурс] // EL International. – 2017. – Режим доступа: <https://www.eterinitylaw.com/blog/2017/10/04/blog-2017-09-29-blog-2017-09-29-pravovoe-regulirovanie-kriptovalyutnyh-operatsij-v-evropejskom-soyuze/>. – Загл. с экрана.
9. Леви Д. А. Перспективы признания и развития криптовалют в Европейском Союзе и странах Европы. Управленческое консультирование / Д. А. Леви // Общество и реформы. – 2016. – № 9. – С. 148–158.
10. Опубліковано порівняльний звіт про регулювання криптовалют у різних країнах світу [Електронний ресурс] // Coin News. – 2017. – Режим доступу: <http://coinews.io/ua/category/5-blokchejn/article/306-published-comparative-report-on-worldwide-regulation-of-cryptocurrencies>. – Назва з екрана.
11. Евросоюз создаст базу данных пользователей биткоина для борьбы с преступностью [Электронный ресурс] // Бизнес и финансы. – 2017 – 20 дек. – Режим доступа: https://hyser.com.ua/business_and_finance/evrosoyuz-sozdast-bazu-dannyh-polzovatelej-bitkoina-dlya-borby-s-prestupnostyu-285249. – Загл. с экрана.

REFERENCES

1. Missing: hard drive containing Bitcoins worth £4m in Newport landfill site. *The Guardian*. Retrieved from <http://www.theguardian.com/technology/2013/nov/27/hard-drive-bitcoin-landfill-site>.
2. Witold Srokosz, Tomasz KopyŹciaŹski. Legal and economic analysis of the cryptocurrencies impact on the financial system stability. *Journal of Teaching and Education*. Retrieved from <http://www.universitypublications.net/jte/0402/pdf/F5N180.pdf>.
3. Vanuatu denies it will accept Bitcoin for its \$ 200 000 citizenship program. *Business Insider*. Retrieved from <http://www.businessinsider.com/vanuatu-accepts-bitcoin-for-citizenship-payment-2017-10>.
4. Kak blokchein i kriptovaliuta svyazany s kriminalom? [As a block and a crypto currency are associated with crime]. *Media-IT Journal*. Retrieved from https://bitjournal.media/19-08-2017/blokchejn_kriptovalyuta_i_kriminal [in Russian].
5. U Niderlandakh dobuvaiut kriptovaliutu za dopomohoiu liudskoho tepla [In the Netherlands, they produce cryptology with the help of human heat]. *Informatsiine ahentstvo UNIAN, UNIAN news agency*. Retrieved from <https://www.unian.ua/science/2333048-u-niderlandah-dobuvayut-kriptovalyutu-za-dopomogoyu-lyudskogo-tepla.html> [in Ukrainian].
6. *European Central Bank, Virtual Currency Schemes*. Retrieved from <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes-201210en.pdf>.
7. Kuznecov, V.A., & Yakubov, A.V. (2016). O podhodah v mejdunarodnom regulirovanii kriptovaliut (bitcoin) v otdelnyh inostrannyh yurisdikciiah [On approaches in the international regulation of crypto-currency (bitcoin) in selected foreign jurisdictions]. *Dengi i kredit, Money and credit*, 3, 20-29 [in Russian].

8. Pravovoe regulirovanie operacii s kriptovaliutami v Yevropeiskom Soiuze [Legal regulation of operations with crypto-currencies in the European Union]. *EL International*. Retrieved from <https://www.eternitylaw.com/blog/2017/10/04/blog-2017-09-29-blog-2017-09-29-pravovoe-regulirovanie-kriptovalyutnyh-operatsij-v-evropejskom-soyuzel/> [in Russian].

9. Levi, D.A. (2016). Perspektivy priznaniia i razvitiia kriptovaliut v Yevropeiskom Soiuze i stranah Yevropy. Upravlencheskoe konsultirovanie [Prospects for recognition and development of the Crypto-currency in the European Union and European countries. Management Consulting]. *Obschestvo i reform, Society and Reform*, 9, 148-158 [in Russian].

10. Opublikovano porivnialnyi zvit pro rehuliuвання kriptovaliut u riznykh krainakh svitu [A comparative report on the regulation of cryptography in different countries is published]. *Coin News*. Retrieved from <http://coinews.io/ua/category/5-blokchejn/article/306-published-comparative-report-on-worldwide-regulation-of-cryptocurrencies/> [in Ukrainian].

11. Yevrosoiuz sozdast bazu dannyh polzovatelei bitkoina dlia borby s prestupnostiu [The European Union will create a database of bitcoin users to combat crime]. *Biznes i finansy, Business & Finance*. Retrieved from https://hyser.com.ua/business_and_finance/evrosoyuz-sozdast-bazu-dannyh-polzovatelej-bitkoina-dlya-borby-s-prestupnostyu-285249/ [in Russian].

Стаття надійшла до редколегії 24.10.2017

Hrebeniuk M. – Ph.D. in Law, Associate Professor, Head of the Interagency Scientific and Research Center on Problems of Combating Organized Crime under the National Security and Defense Council of Ukraine, Kyiv, Ukraine;

Lukianchuk R. – Ph.D. in Public Administration, Senior Researcher Fellow of the Interagency Scientific and Research Center on Problems of Combating Organized Crime under the National Security and Defense Council of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Cryptocurrency Legal Regulation: EU Experience

The development and using of innovative technologies of payments in the European Union, namely cryptocurrency, have been explored. Innovative technologies and virtual communities contribute to the creation of new types of cryptocurrencies, transactions with them, etc., beyond the current state of economic knowledge and existing legal solutions. Cryptocurrency as a completely innovative payment tool in the modern conditions of computer technology development is rapidly integrated into an everyday life of people, therefore the issue of development and using of this payment instrument in the EU becomes of special importance. In this article

the focus is on the bitcoin – the most common modern digital currency. It is argued that cryptocurrency (information-money symbols) is an attribute of the global matrix of information age. The article analyzes the legal regulation of cryptocurrency circulation in EU countries and the problems of cryptocurrency using in international finance. The process of cryptocurrency implementation in the financial sphere of the member states of the European Union has been analyzed. Based on the results of the European practice research of the functioning of the cryptocurrency system, the advantages and disadvantages of using bitcoin as a financial instrument and innovative payment tool in the world economy are determined. The proposals on the regulation of the cryptocurrency market and its operations on the European level are provided.

Keywords: cryptocurrency, bitcoin, blockchain, mining, legal regulation, digital (virtual) currency, electronic payments.